

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาถึงบทบาทด้านการต่างประเทศของไทยในสมัยที่รัฐบาลชวน หลีกภัย เข้ามาบริหารประเทศ โดยผู้วิจัยเน้นเฉพาะศึกษาในบทบาทด้านสิทธิมนุษยชนของรัฐบาล ที่มีต่อพม่าและการแสดงบทบาทดังกล่าวของรัฐบาลในอาเซียน ทั้งนี้ จากการที่ไทยและพม่าเป็น ประเทศเพื่อนบ้านที่มีความใกล้ชิดกันด้วยปัจจัยทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ ทำให้ไทยไม่อาจเพิกเฉยต่อปัญหาของพม่าซึ่งส่งผลกระทบต่อไทยทั้งในเรื่องของปัญหาผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบ ปัญหาแรงงานต่างด้าว ปัญหาการค้ามนุษย์ ยาเสพติด และการละเมิดอธิปไตย รวมถึง ปัญหาสภาพสังคมและเสถียรภาพโดยรวมของภูมิภาคจากมาตรการที่ประชาคมนานาชาติปฏิบัติต่อ พม่าและกดดันอาเซียนในการชักนำพม่าไปสู่ความเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์ในการศึกษาประกอบด้วย

- 1) เพื่อศึกษาบทบาทของรัฐบาลชวน หลีกภัย ในการแก้ไขปัญหาสิทธิมนุษยชนในพม่า ภายหลังการเปลี่ยนแปลงนโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์มาสู่ข้อเสนอการเกี่ยวพันเชิงยึดหยุ่น
- 2) เพื่อศึกษาถึงมูลเหตุของการเปลี่ยนแปลงจากนโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์เป็น การเกี่ยวพันเชิงยึดหยุ่นต่อประเด็นสิทธิมนุษยชนของรัฐบาล
- 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของไทยกับอาเซียนจากกรณีพม่าว่า ไทยได้รับการยอมรับใน บทบาทดังกล่าวจากอาเซียนหรือไม่ เพียงใด

4) เพื่อประเมินว่า การดำเนินบทบาทของไทยเสนอในเวทีอาเซียนนั้นได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่า รวมทั้งนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงในอาเซียนหรือไม่ อย่างไร

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยอาศัยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและบุคคลที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่ศึกษาจำนวน 56 คน รวมทั้งใช้การสังเกตการณ์ในการเก็บข้อมูลร่วมด้วย จากนั้นทำการวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้แนวคิดสิทธิมนุษยชน ค่านิยมเอเชีย/เอเชียวิถี และโลกาภิวัตน์ เป็นกรอบในการศึกษา ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า

1) รัฐบาลชว่น หลีกภัย ได้ให้ความสำคัญต่อประเด็นสิทธิมนุษยชนในการแสดงบทบาทระหว่างประเทศโดยกำหนดไว้ในนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลและแสดงท่าทีชัดเจนต่อปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่าโดยนำเสนอแนวทางการเกี่ยวพันเชิงยึดหยุ่นต่ออาเซียนเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อพม่าและนำเสนอกลไกความร่วมมือต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาในภูมิภาคพร้อมกันนั้น ได้มีการปรับนโยบายภายในประเทศที่มีความสัมพันธ์กับปัญหาที่ไทยได้รับผลกระทบจากพม่า

2) บทบาทด้านสิทธิมนุษยชนของรัฐบาลชว่น หลีกภัย เป็นผลมาจากพัฒนาการทางการเมืองภายในระบอบประชาธิปไตยของไทย การปรับตัวเข้าสู่บริบทโลกใหม่และการ์ที่ไทยได้รับผลกระทบจากปัญหาของพม่าทำให้รัฐบาลกำหนดนโยบายและแสดงบทบาทในด้านดังกล่าวเพื่อสะท้อนประโยชน์อันจะเกิดขึ้นแก่ประเทศ

3) การแสดงบทบาทในการส่งเสริมหลักสิทธิมนุษยชนของไทยโดยการนำเสนอแนวทางการเกี่ยวพันเชิงยึดหยุ่นได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากประชาคมนานาชาติ แต่กลับไม่ได้รับการยอมรับนักจากอาเซียนเนื่องจากอาเซียนมองว่าแนวคิดดังกล่าวขัดต่อหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในและการขาดความชัดเจน

4) บทบาทของไทยโดยเฉพาะการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวพันเชิงยึดหยุ่นนั้นไม่สามารถนำพม่าไปสู่ความเปลี่ยนแปลงได้ การเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่จะเกิดขึ้นต้องมาจากกระบวนการภายในของพม่าเอง แนวคิดการเกี่ยวพันเชิงยึดหยุ่นเป็นเพียงปัจจัยส่งเสริมให้พม่ามีความเปิดกว้างและร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการแก้ไขปัญหามากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ก่อผลในการปรับโครงสร้างของอาเซียนโดยมีการจัดตั้งกลไกใหม่ๆ ขึ้นเพื่อเพิ่มศักยภาพและเป็นการปรับตัวของสมาคมให้สอดคล้องกับกระบวนการทัศน์ของโลก

This thesis was primarily focused on the role on human rights of Chuan Leekpai government in ASEAN towards Myanmar. The objectives of this study were:

- 1) To study the role of Chuan Leekpai government in promoting human rights in Myanmar, particularly after the replacement of the Constructive Engagement Policy by the proposal of the Flexible Engagement.
- 2) To investigate the cause of the above changes.
- 3) To study the significance of Thailand in ASEAN, regarding its role in promoting human rights in Myanmar, whether human rights were accepted or not.
- 4) To evaluate the accomplishment of the role of the Chuan government in ASEAN and whether it contributed to the improvement of human rights in Myanmar and the reformation of ASEAN.

The methodology complied within this study was mainly based on qualitative research by reviewing documents and conducting 56 interviews. The researcher used the concepts of human rights, Asian values / Asian way and globalization to do analysis that led to the following findings:

1) Chuan Leekpai government had taken a progressive position on human rights by addressing the human rights issue in the national agenda and proposing the Flexible Engagement Policy to ASEAN. This proposal had gradually contributed to the establishment of other cooperative mechanism such as the ASEAN Troika and an ASEAN working group on human rights. In regards to domestic policy, the Chuan government revised the humanitarian policy of giving aid to Burmese displaced persons and illegal laborers in Thailand in order to adjust its position to handle the problems from Myanmar that had great impact on Thailand.

2) The international humanitarian role of the Chuan government was highly influenced by the Constitution of 1997 and democratization in Thailand, the impact of problems from Myanmar, and its adaptability to globalization.

3) The Chuan government's role on human rights, particularly the Flexible Engagement, had gained support from the international community while being rejected from ASEAN and Myanmar due to challenging the Non-interference Principle and the impreciseness of the policy itself.

4) Political reformation and human rights improvement in Myanmar must be achieved by the internal movement. Therefore, the Chuan government's policy towards Myanmar can only be a supportive factor to urge the Burmese government to be more open to changes in Myanmar in the long term. Meanwhile, the Chuan government's proposal had stimulated the reformation of ASEAN to establish new mechanism to deal with the human rights issue and other challenges in the region.